

Quintessens & Hans Noyens

Quintessens, opgericht in 1992, bestaat uit een vaste kern van inmiddels zes vocale solisten. Zij kennen elkaar van het koor van de Nederlandse Bachvereniging, dat o.a. de jaarlijkse uitvoering Van de Mattheüs Passion in Naarden verzorgt. Het repertoire bestaat vooral uit zesstemmige muziek uit de tijd rond 1600.

Jaarlijks worden onder leiding van een gastdirigent avondvullende concerten gegeven met een grotere bezetting.

Zo stonden eerder Vespers voor Allerheiligen en Kerstmis van Monteverdi en voor Sint Maarten van Rigatti op het programma, de Musicalische Exequien van Schütz, de kerstnacht mis en een jaar later het kerstverhaal op muziek van o.a. Praetorius, Schütz, Schein en Schelle, en in 2007 kerstmuziek van Charpentier.

Voor het programma van dit jaar is Quintessens uitgebreid tot een ensemble van twaalf vocale stemmen, drie blokfluiten, dulciaan, twee violen, altviool, cello, klavecimbel, theorbe en orgel.

Quintessens bestaat uit:

Gastdirigent: Hans Noyens.

Sopraan: Joke Leenders, Ingrid Wage, Lida Wels,
Alt: Siebe Haagsma, Lucia van Westerlaak, Inge Westra
Tenor: Rens Bijma, Gert M. Knepper, Maarten van Oosterom,
Bas: Kees Deij Jan Willem Dijkens, Anton Visser,
Blokfluit: Marjoke van Die, Margritha Isings, Gerdien Tanja
Dulciaan: Katrien Haije
Viol: Thijs Gerretsen, Erik Hense
Altviool: Christian Jünemann
Cello: Judith van der Werf
Theorbe: Martin van Vliet
Klavecimbel: Martine Visser
Orgel: Koos van 't Hul

Hans Noyens studeerde koordirectie bij Cees Rotteveel aan het Brabants Conservatorium en piano aan het Conservatorium in Maastricht. Tevens volgde hij de studie Muziekwetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Na het behalen van het diploma Uitvoerend Musicus Koordirectie zette hij zijn studie voort bij Eric Ericson in Stockholm. Daarnaast volgde hij cursussen bij Frieder Bernius, Daniel Reuss en Jos van Veldhoven. Als zanger was hij actief bij ensembles als Currende (Brussel), Cappella Amsterdam en de Nederlandse Bachvereniging. Hij werkte bij de NPS als programmasamensteller voor Radio 4, en doceerde koordirectie aan de Meerjarige Dirigenten Opleiding in Utrecht (MDO). Momenteel werkt hij als beleidsmedewerker vocale muziek bij Kunstfactor, het landelijk sectorinstituut voor de amateurkunst. Hij is thans dirigent van het Leids Kamerkoor en Arte Vocale in Hengelo.

Michael Praetorius:
Christ ist erstanden

Quintessens
o.l.v. Hans Noyens
2009

Zeist (Oude Kerk)
zaterdag 7 maart, 16.30 uur

Utrecht (Pieterskerk)
vrijdag 13 maart, 20.15 uur

Soest (Oude Kerk)
zaterdag 18 april, 20.00 uur

Almelo (Grote kerk)
zondag 19 april, 15.30 uur

Toelichting

Michael Schulteis (of Schultze, gelatiniseerd Praetorius) werd in 1571 geboren in Creuzberg an der Werra als zoon van een streng lutherse predikant. Hij ontwikkelde zich al snel tot een virtuoos organist: op zijn 14de was hij al tijdens zijn studie organist van de universiteitskerk in Frankfurt an der Oder.

In 1594 kwam hij in dienst bij hertog Heinrich Julius von Braunschweig-Lüneburg, eerst als organist van de slotkapel in Gröningen, vanaf 1604 als hofkapelmeester van de slotkapel in Wolfenbüttel.

Hij was bijzonder erudiet en reisde veel: 10.000 kilometer in enkele jaren, ook met diplomatieke opdrachten van de hertog – maar tot zijn spijt nooit naar Italië.

In zijn muziek zijn velerlei invloeden terug te vinden, waaronder die van de Zuid-Nederlanders en vooral van de Italianen.

Tot 1613 had hij al 1600 werken gepubliceerd. Daarna komt er een nieuwe invloed bij: die van het virtuoze en expressieve solozang.

Praetorius is van bijzonder belang geweest voor de ontwikkeling van de protestantse kerkmuziek op het grensvlak van renaissance en barok. Hij ontmoette veel componisten uit zijn tijd, op wie hij veel invloed had (o.a. Scheidt en Schütz). Drie theoretische boeken over muziek onder de titel *Syntagma Musicum* verschenen van zijn

hand. Van zijn acht bundels met instrumentale muziek is er slechts één bewaard gebleven: *Terpsichore*, met dansen in Franse stijl.

De Lutherse liturgie kende zowel Latijn als Duits: voor het hof in Gröningen maakte Praetorius veel Latijnse kerkmuziek, voor het hof in Wolfenbüttel Duitstalige.

Zijn vroegste Duitstalige kerkelijke werken (bijna altijd gebaseerd op protestantse kerkgezangen) werden in 9 bundels gepubliceerd onder de naam *Musae Sionae*. Rond zijn 50e jaar plande hij 15 bundels met de modernste kerkmuziek onder de titel *Polyhymnia*. Slechts één deel daarvan is volledig bewaard gebleven. Enkele delen zijn verloren gegaan, twee onvolledig overgeleverd. Aan de rest kwam hij niet toe: op vijftigjarige leeftijd overleed hij, waarschijnlijk aan uitputting.

De muziek uit ons programma is weinig bekend geworden en volgt de Lutherse ochtenddienst van Pasen. U hoort eenvoudige en virtuoze, Duitstalige en Latijnse, één- en meerkorige muziek, met en zonder instrumenten.

Rens Bijma

*N.B. De sequens *Victimae Pascali* bevat nog de door de katholieke kerk al rond 1560 geschrapte strofe *Credendum*, waarin de woorden van Maria van Magdala betrouwbaarder worden genoemd dan die van 'een groep bedrieglijke Joden'. Wij zingen deze strofe wel, maar onderschrijven het antisemitische karakter ervan niet.*

13. Austellung 3: Sinfoniae à 6 Instrumenta (instrumentaal) uit: *Magnificat, Polyhymnia caduceatrix et panegyrica* (1619)

14. Danklied: Heut triumphieret Gottes Sohn uit: *Musae Sionae VI* (1609)

1. Heut triumphieret Gottes Sohn
Der vom Tod ist erstanden schon
Halleluja, hallelujah.
Mit großer Pracht und Herrlichkeit
Das dankn wir dir in Ewigkeit.
Halleluja, hallelujah.

2. O süßer herre Jesu Christ
Der du der Sünder Heiland bist
Halleluja, hallelujah.
Führ uns durch dein Barmherzigkeit
Mit Freuden in dein Herrlichkeit
Halleluja, hallelujah.

3. Gott dem Vater im höchsten Thron
Samt deinen eingebornen Sohn
Halleluja, hallelujah.
Dem heiligen Geist zu gleicher Weis
Sei Lob und Ehr in Ewigkeit.
Halleluja, hallelujah. (*Kaspar Stolzhagen, 1591*)

15. Zum Ausgang: Jubiliret fröhlich uit: *Polyhymnia caduceatrix et panegyrica* (1619)

1. Jubiliret fröhlich und mit Schall
Ihr lieben Christen allzumal
Weil heut erstanden Jesus Christ
Der mein und eur Erlöser ist.
Er hat zerstört der Höllen Pfort
Und uns erlöst vom ewigen Tod.
Drum laßt uns ihm nun triumphirn
Mit frölchem Schalle jubilirn.

2. O du süßer Herre Jesu Christ
Der du der Sünder Heiland bist
Für uns hast gelitten den bitterm Tod
Komm uns zu Hilf in Sterbensnot
Zerbrich dem teufel sein gewalt
Und uns in deinem Schutz erhalt
Führ uns nach dieser betrübten Zeit
Freudig hindurch zur Herrlichkeit.

3. Preis sei Gott in dem höchsten Tron
Sampt seinem allerliebsten Sohn
Durch welches Tod und Auferstehn
Wir in das ewige Leben gehn.
Auch loben wir zu aller Zeit
Den Geist Gottes mit innigkeit
Preisen und rühmen seinen Namen
Singen darauf ein fröhlich Amen.

9. Sanctus: Heilig ist Gott der Vater

uit: *Musae Sionae III (1605)*

Heilig ist Gott der Vater, Heilig ist Gott der Sohn, Heilig ist Gott der heilige Geist.
Er ist der Herre Zebaoth, Alle Welt ist seiner Ehren voll, Hosianna in der Höhe.
Gelobet sei der dar kommt im Namen des Herren, Hosianna in der Höhe.

(*Duits Sanctus*)

10. Agnus Dei: Christe du Lamm Gottes

uit: *Musae Sionae V (1607)*

1, 2. Christe du Lamm Gottes
Der du trägst die Sünd der Welt
Erbarm dich unser.

3. Christe du Lamm Gottes
Der du trägst die Sünd der Welt
Verleih uns deinen Friede. Amen.

(*Duits Agnus Dei, Martin Luther 1528*)

11. Austeilung 1: Christ lag in Todesbanden

uit: *Polyhymnia exercitatrix (1620)*

Christ lag in Todesbanden
Für unser Sünd gegeben,
Er ist wieder erstanden
Und hat uns bracht das Leben

Des wir sollen fröhlich sein
Gott loben und dankbar sein
Und singen Halleluja
Halleluja!

(*11^e eeuw/Martin Luther 1524*)

12. (Niet in Zeist en Almelo) Austeilung 2: Ubi Rex est gloriarium

uit: *Puericinium (1621)*

1. Ubi Rex est gloriarium
Pressus corona spinarum
Et lethum passus amarum
Ex sepulchro prodiit.
Wo ist doch der König der Ehren
Den ein Jungfrau tät gebären
Und den bitterm Tod verzehren
Er ist nicht mehr hie in dem Grab. Sur-
rexit Christus hodie,
Alleluia, alleluia,
Humano pro solamine,
Alleluia, alleluia.
Erstanden ist der heilige Christ,
Alleluia, alleluia,
Der aller Welt ein Tröster ist.
Alleluia, alleluia.

2. Natum monstra creatoris
Quem clamavitgens furoris
Qui mortis tulit dolores
En locum quo dormivit.
Zeig uns Gottes einigen Sohn
Der durch die stachlige Krone
Gepeinigt ist und sehr verhöhnt
Hie ist der Ort da er lag.
Ni surrexisset Dominus,
Alleluia, alleluia,
Mundus perisset cominus,
Alleluia, alleluia,
Und war der nicht erstanden,
Alleluia, alleluia,
So wär die Welt vergangen.
Alleluia, alleluia.

(*14^e eeus*)

Programma en teksten

1. Zum Eingang: Hallelujah: Christ ist erstanden

uit: *Polyhymnia caduceatrix et panegyrica (1619)*

(*Zeist en Almelo: coupletten 1-3 uit: Musae Sionae V (1607)*)

1. Christ ist erstanden
von der Marter alle
Des sollen wir alle froh sein
Christ will unser Trost sein.
Kyrieleis.

2. Wär er nicht erstanden
So wär die Welt vergangen
Sind daß er erstanden ist
So loben wir den Vater Jesu Christ
Kyrieleis.

3. Alleluja,
Alleluja.
Des sollen wir alle froh sein
Christ will unser Trost sein
Kyrieleis.

(*12^e eeus*)

2. Kyrie: Teutsche Missa: O Vater allmächtiger Gott

uit: *Polyhymnia caduceatrix et panegyrica (1619)*

1. O Vater almächtiger Gott
Zu dir schreien wir in der Noth
Durch dein groß Barmherzigkeit
Erbarme dich über uns.

2. Christe wollst uns erhören
Für uns bist du geboren
Von Maria
Erbarme dich über uns.

3. Vergib uns all unser Sünde
Hilf uns in der letzten Stunde
Führ uns zum ewgen Leben
Erbarme dich über uns.

(*Duitse Kyrie-troop*)

3. Gloria: Teutsch Et in terra

uit: *Polyhymnia caduceatrix et panegyrica (1619)*

Allein Gott in der Höh sei Her
Und Dank für Seine Gnade
Darum daß nun und nimmermehr
Uns rühren kann kein Schade
Ein Wohlgefallen Gott an uns
Nun ist groß Fried ohn Unterlaß
All Fehd hat nun ein Ende.

(*vers 1 van Duits Gloria*)
(*Nikolaus Decius, 1522*)

4. Sequenz: Victimae paschali laudes

uit: *Musarum Sioniarum* (1607)

Victimae paschali laudes
immolent Christiani.
Agnus redemit oves:
Christus innocens Patri
reconciliavit peccatores.
Mors et vita duello conflixere mirando:
dux vitae mortuus regnat vivus.
Dic nobis, Maria, quid vidisti in via?
Sepulcrum Christi viventis:
et gloriam vidi resurgentis.
Angelicos testes, sudarium et vestes.
Surrexit Christus spes mea:
praecedet vos in Galilaeam.
*Credendum est magis
Soli Mariae veraci
Quam Judaeorum turbae fallaci.*
Scimus Christum surrexisse
a mortuis vere:
tu nobis, victor Rex,
miserere.
Amen. Alleluja.

Laten de christenen aan het Paaslam
lofzangen wijden.
Het Lam heeft nu de schapen vrijgekocht;
Christus, onschuldig, heeft de zondaars
met de Vader weer verzoend.
Dood en leven strengen een wondere strijd;
de gestorven levensvorst heerst in leven.
Zeg ons, Maria *), wat zag je op de weg?
Ik zag het graf van de levende Christus
en de heerlijkheid van de Verrezenen;
zijn engelen als getuigen, kleed en uitrusting.
Christus, mijn hoop, is verrezen:
hij zal u voorgaan naar Galilea.
*Wij kunnen beter geloof hechten
aan de betrouwbare Maria *)
dan aan een groep bedrieglijke Joden.*
Wij weten dat Christus waarlijk is verrezen
uit de dood
Gij, Koning en overwinnaar,
ontferm u over ons.
Amen. Halleluja

*) = *Maria Magdalena*

(Wipo, 1050)

5. Zum Evangelium: Maria Magdalena / Cito euntes

uit: *Musarum Sioniarum* (1607)

1. Maria Magdalena et altera Maria
emerunt aromata,
ut venientes untes Jesum:
Surrexit, non est hic,
praecedet vos in Galilaeam;
Ibi eum videbitis. Alleluia.

Maria van Magdala en de andere Maria
kochten specerijen,
en kwamen om Jezus te zalven:
Hij is opgestaan, hij is niet hier;
hij zal u voorgaan naar Galilea;
daar zult u hem zien. Halleluja.

(instrumentaal)

2. Cito euntes dicite
discipulis eius et Petro:
Surrexit, non est hic,
praecedet vos in Galilaeam;
Ibi eum videbitis. Alleluia.

(naar Marcus 16:1 en Mattheus 28:1,6,7)

6. (Niet in Zeist en Almelo) Credo: Wir gläuben all

Coulet 1 uit: *Polyhymnia caduceatrix et panegyrica* (1619)

Couplet 2 en 3 uit: *Musae Sionae VII* (1609)

1. Wir gläuben all' an einen Gott,
Schöpfer Himmels und der Erden,
der sich zum Vater geben hat,
daß wir seine Kinder werden.
Er will uns allzeit ernähren,
Leib und Seel auch wohl bewahren,,
allem Unfall will er wehren,
kein Leid soll uns widerfahren;
er sorget für uns, hüt und wacht,
es steht alles in seiner Macht.

2. Wir gläuben auch an Jesum Christ,
seinen Sohn und unsern Herren,
der ewig bei dem Vater ist,
gleicher Gott von Macht und Ehren;
von Maria, der Jungfrauen,
ist ein wahrer Mensch geboren
durch den Heiligen Geist im Glauben,
für uns, die wir war'n verloren,
am Kreuz gestorben und vom Tod
wider auferstanden durch Gott.

3. Wir gläuben an den Heiligen Geist,
Gott mit dem Vater un dem Sohne,
der aller Blöden Tröster heißt
und mit Gaben zieret schone,
die ganze Christenheit auf Erden
hält in einem Sinn gar eben;
hier alle Sünde vergeben werden,
das Fleisch soll uns wider leben.
Nach diesem Elend ist uns bereit
ein Leben in Ewigkeit. Amen.

(Duits Credo, Martin Luther, 1525)

7. Predigtlied: Erschienen ist der herrlich Tag

uit: *Musae Sionae VI* (1609)

1. Erschienen ist der herrlich Tag,
dran sich niemand gnug freuen mag;
Christ, unser Herr, heut triumphiert,
all seine Feind gefangen führt.
Halleluja!

2. Drum wir auch billig fröhlich sein,
singen das Hallelujah fein
und loben dich, Herr Jesu Christ,
zu Trost du uns erstanden bist.
Halleluja!

(Nikolaus Herman, 1650)

⚡⚡⚡⚡⚡⚡ Pauze ⚡⚡⚡⚡⚡⚡

8. (Niet in Zeist en Almelo) Zur Einsammlung: Jubiliret fröhlich (instr.)

uit: *Polyhymnia caduceatrix et panegyrica* (1619)